

ODPOWIEDZ

Na Punkta podane Kommiſſyi Menniczney Dnia 14. Mieſiąca Pazdziernika 1774. Roku od Prześwietney Subdelegacyi.

ZWażaiąc co ſię do tych czas z Monetą Kraiową działo, wątpić nie można, że nie same wewnętrzne rozruchy przyczyną są wysokiego Kursu Złota, y że inne do tego przymięszały ſię okoliczności, każdy Kurs Złota u poſtronnych Narodow znaiący sądzić może, że Handel we wszyſtkich Państwach choć nayabsolutnieyszych ſtanowi Kurs Złota, a przez to samo proporcyą między Złotem y Srebrem, gdyż te dwa Metale w rzeczy samey nic innego nie są, iak tylko piętnowany Towar, ktorego dobroć wewnętrzna, rzadkość, albo mnogość, łatwość, albo trudność pozyſkania, cenę onych uſtanawia, a nie Stępel na nim wybity, lub rozkaz Zwierzchności, co łatwo poznać można zapatrzywszy ſię na to, co ſię dzieie w poſtronnych Państwach, gdzie walor Czerwonego Złotego inaczey od Panuiącego ieſt uſtanowiony, a w handlu inaczey ieſt przyięty. Ta cena iednak czasem ſię odmienia iak w innych Towarach, kiedy ich ſkąpo albo doſtatkiem ſię znayduie, w ten czas zowie ſię odmiana *Agio* ale nic nie odmienia Pedem Monetarium.

Z tego wynika, że kiedy ewaluacya iednego Metallu przeciwko drugiemu arbitrariè ieſt wzięta, nie według mnogości gatunku Metallu y potrzeby według pozycyi Kraiu, y nie ſtosuiąc ſię do proporcyi wziętey u poſtronnych Narodow; to nieochybnie wkrotce nadto mało szacowany Metal wyginie, a drugi od Narodu przepłacony będzie.

Traciemy w przemianie, traciemy drugi raz przez niedoſtatek przymuszeni od Sąſiadow przyiąć cenę iaka Im ſię podoba.

Uſtonowienie tedy proporcyi między Złotem y Srebrem, Kray albo zuboży, albo przy doſtatkach swoich utrzymać może, przez doſkonałe æquilibrium między niemi proporcyonalne do szacunku wnętrznego ułożenie.

Konſtytucye tę proporcyą w Polszcze ułożyły, nakazuiąc bicie 80. Złotych z Grzywny Feynu, a szacuiąc Czerwony Złoty 16 ¾. tychże Złotych, zkąd wynika że za iednę Grzywnę Złota czyſtego daiemy 14. Grzywien, 5. Łutow, 4. Grany, czyſtego Srebra.

Publicum zaś biorąc y wydaiąc Czerwony Złoty po 18. Złotych co iuż nie Agio ale lichwiarſtwo na Złocie zwać ſię może, tęż proporcyą przeinaczyło, tak że za iednę Grzywnę czyſtego Złota daiemy 15. Grzywien, 6. Łutow, y pięć Granow czyſtego Srebra, a ztąd podany Lichwiarzom sposob ſkupowania nowey Monety za Czerwone Złote, y wyprowadzenia oneyże za Granice.

Wątpić nie należy, że gdyby było Prawo uſkutecznione nie przerwanie względem Kursu Monety rachuiąc 16. ¾. Złotych na Czerwony Złoty, zapewnie od tey tak znaczney szkody zachowanibyśmy zoſtali: lecz gdy okoliczne Państwa wyższą proporcyą Srebra to ieſt iak 1. Grzywna Złota do 14. ½. Grzywien Srebra circiter obserwuią, gdy Miaſta w Pruſkiey Prowincyi handlowne maiące Prawa bicia Monetę Pedem Monetarium Rzeczypospolitey nieprzyięły, y gdy Lichwiarze w wysokiey kurrencyi Złota, sposob zyſku upatrzyli, dziwować ſię nie należy, że nakazana cena Złota utrzymać ſię nie mogła.

Bierzmy teraz przykład z doświadczenia, y uważaymy czego się spodziewać mamy, nakazuiąc Kurs Czerwonego Złotego po 18. Złotych.

Zapewne żadna inna konsekwencya nie wypadnie, tylko że reszta Monety z Kraiu wyginie, ieżeli na 18. Złotych Czerwony Złoty w tey Monecie chciałaby ustanowić Rzeczpospolita.

Kurs Czerwonego Złotego w Gdańsku 17. Złotych, 25. groszy redukuiąc 12. Złotych Pruskich na naszą Monetę. U Krola Pruskiego 3. Talery w gorszey iak u Nas Monecie, w Saxonii 17. Złotych, w Austryi 16. Złotych, 28. groszy, wszędzie mniey iak u Nas, więc pokazuie się iawnie, że się nie należy przywiązywać do prewencyi, w ktorey gmin z tak znaczną szkodą publiczną zostawał, ieźli się Monety Kraiowey wcale pozbawić nie chcemy.

Po tych powszechnych uwagach przystępuie się do repliki na podane punkta Kommissyi Menniczney przez J. O. Xiążęcia Jmci Biskupa Wileńskiego iako Prezesa Prześwietney Subdelegacyi w Materyi Menniczney.

QUESTYE	ODPOWIEDZ
1mo *Jaka Proporcya Złota do Srebra czyli Srebra do Złota iest nayprawdziwsza w Polszcze, żeby ani Złoto Srebrem, ani Srebro Złotem za Granicę wykupione bydź nie mogło ze stratą Kraiu Naszego.*	Proporcya naylepsza w Polszcze iest ta, ktora ustanowi iednę Grzywnę Złota rowno z Czternastą Grzywnami y łutami ośmiu circiter Srebra. Gdyż ta proporcya srzodek trzyma między proporcyami od Sąsiadow Naszych przyiętemi. *Vide* te proporcye sub A y w resultatum Tabellow.
2do. *Czy Pes Menetarius 1766. przez Seym ustanowiony, może się utrzymać bez straty albo odmienić.*	Pes Monetarius Anni 1766. ze wszech miar powinien się utrzymać, bo bez znaczney straty Kraiu y partykularnych Osob, przetapiać monety teraźnieyszey nie można, y robić z 80. sztuk 85. ½. albo 91. *Vide racye sub B. C. y F.*
3tio *Czy można według żądzy Delegacyi sprawić to bez straty y uszczerbku Kraiowego, żeby Czerwony Złoty szedł po 18. Złotych y iakie z tego wyniknąć mogą inkonweniencye.*	Zadnym sposobem to być nie może. *Vide Inkonweniencye sub D.*
4to *Jakie iest w tym wszystkim zdanie Prześwietnych Kommissyi Skarbowey y Menniczney, czy zgodne, czy podzielone? żądalibyśmy mieć na pismie dla sprawienia się dokładnego w tey mierze przed Delegacyą.*	Zdanie Kmmissyi Menniczney iest, aby Pes Monetarius 1766. nienaruszenie był zachowany. *Vide przyczyny wyrażone w Memoryale Kommissyi Skarbowey Titulo: Zdanie y odpowiedzi na myśli. vid. G. J.*
5to *Jaka iest cena Srebra z Za-*	Cena Zagranicznego Srebra

w Pia-

granicy sprowadzonego, iaka kupowanego w Kraiu.

w Piastrach ktore naytańsze wychodzi, aż do Warszawy przystawione Grzywna feynu Koloński Wagi 83. ½. Złotych circiter.

Vid: rachunek sub E.

Kraiowego zaś vide sub Lit: F.

6to *Jaka iest cena Miedzi z Zagranicy sprowadzoney, iaka w Kraiu kupioney.*

Cena Miedzi z Węgier aż do Warszawy sprowadzoney iest, funt Złotych 2. groszy 13. 17/33. Kraiowey nie mamy a z przetopionych starych Kotłow ieszcze droższa a z feynowania pochodząca, mało zdatna.

7mo *Jakie przyczyny rozumieią być Prześwietne Kommissye prawdziwe wyprowadzenia do tych czas Monety z Kraiu.*

Przyczyna wyprowadzenia Monety z Kraiu nie iest inna, iak że nadto wysoko Publicum Czerwone Złote szacowało, a Srebro mimo ułożoney proporcyi za nie dawało. *Vide Demonstracyą sub. D.*

8vo *Jakie są sposoby zabieżenia na przyszły czas żeby Srebrna Moneta albo Złota wyprowadzana z taką szkodą Kraiu niebyła.*

Zapobiedz wyprowadzeniu Srebra lub Złota nie można inaczey iak utrzymuiąc zawsze in vigore leges latas względem Kursu Czer: Zł:

9no *Jakie sposoby bydź mogą żeby ustanowienie Rzeczypospolitey względem Monety musiało koniecznie wziąść swoy skutek.*

Ustawy wezmą swoy skutek kiedy proporcya między Złotem y Srebrem będzie dobrze uregulowana.

Kiedy Moneta y Złoto wza emnie według tey proporcyi uregulowana Prawem opisana będzie brane na Komorach, Kassach y od Woyska w podatkach bez predylekcyi dla iednego Metallu, kiedy Kupcy, Lichwiarze, lub ktożkolwiek Prawo przestępuiący pod ktorymkolwiek pretextem surowo karany będzie.

Kiedy wywoz Monety Kraiowey zakazany będzie.

Kiedy Cudzoziemskie Złote y Srebrne Monety w Kraiu mimo Prawa kursuiące do wewnętrznego waloru będą redukowane.

Kiedy Skarby Oboyga Narodow y J. K. Mci wszystkę Srebrną Monetę Zagraniczną, ktorą dostaną, zupełnie do przetopienia do Mennicy posyłać będą, nie obracaiąc ią na expens, albo płaty y kiedy Czerw: Zł: do skupowania Srebra niemniey po wyznaczoney cenie teyże Mennicy oddawać będą.

10mo *Czemu z czystego Srebra Moneta bita bydź nie może.*

Nie podobieństwo bicia Monety z feinu obszernie doczytać się można w Odpowiedziach na Myśli *vid: sub H. J.*

A.

A.

Uwagi nad Proporcyą Kruszcow.

CHcąc mowić de pede Monetario, trzeba iak naypilniey weyrzeć w proporcyą Kruſzcow znayduiącą ſię w Kraiu, gdzie ta uſtawa ma bydź wykonana, y iak naydoſkonaley ułożyć Proporcyą między Złotem y Srebrem.

Naymnieyſzy błąd w tey mierze, zbyteczna, lub niedoſtateczna cena iednemu z tych Kruſzcow wyznaczona, pociąga za ſobą rugowanie z Kraiu drugiego niżey ſprawiedliwey ceny położonego Kruſzcu; wynika to z chciwości Sąſiadow wabiących do ſiebie y korzyſtać pragnących na Kruſzcu ſprawiedliwey ceny pozbawionym.

Handel y używanie po większey części nam tę proporcyą okazuią, ale kiedy obwarować Prawem ią chcemy, to ieſt: kiedy pedem Monetarium naznaczyć pragniemy, wtedy baczenie dać należy na proporcyą od naſzych Sąſiadow, albo tych z ktoremi nayznacznieyſze związki handlowne mamy u ſiebie, uſtanowioną; Sądziemy więc za rzecz potrzebną przytoczyć tu rzeczone Proporcye, na ktorych wiadomości nam naybardziey należy.

W Hollandyi Czerwony Złoty poſpolicie płaci 5. Złotych Hollen: 5. Stybrow, 6. Denarkow, (a) zkąd wynika proporcya między Złotem y Srebrem iak 1. Grzywna Złota, do 14. Grzywien, 11. Łotow, 1. granu Srebra.

A kiedy Czerwony Złoty 6. Stybrow dochodzi, proporcya ieſt iak 1. Grzywna Złota, do 14. grzywien, 12. Łot: 6. granow Srebra.

W Pańſtwach Pruſkich gdzie Czerwony Złł: 3. Talery Courant płaci, za grzywnę złota biorą 14. grzywien, 7. Łot: czyſtego Srebra.

W Saxonii gdzie Czerwony Złł: płaci dwa Talary, 20. groſzy ſrebrnych: proporcya ieſt iak 1. do 14. grzywien, 8. Łotow, 13. gran.

W Auſtryi gdzie Czerw: Złł: płaci 4. Ryńſkie 14. Kraycarow: proporcya ieſt iak 1. do 14. grzywien, 7. Łot: 13. granow.

W Polſzcze ieśli Czerw: Złł: płaci podług Prawa 16. ¾ Złotych, będąc ſam z Złota od 23. Karatow 6. granow: proporcya będzie, 1. do 14. grzyw: 5. Łot: 4. granow.

Jeśli Czerw: Złł: podług wziętego kurſu płaci po 18. Złotych: proporcya będzie 1. do 15. grzyw: 6. łot: 6. granow.

Gdyby Czerw: Złł: płacił 18. Złł: a Monetę bito z Srebra czyſtego po 87. ſztuk na grzywnę: proporcya byłaby iak 1. do 14. grzywien, 2. łot: 9. granow.

Jeśli cena Czerw: Złł: będzie 18. Złł: a złote teraźnieyſze podnieſione będą do 32. groſzy, to ieſt: ieśli grzywna 80. ſztuk zawieraiąca będzie ſzacowana 85. ¼ Złotych: Proporcya między złotem y ſrebrem będzie iak 1. do 14. grzyw: 6. łot: 16. granow.

Z tego wſzyſtkiego wynika że w Kraiach wſzyſtkich z ktoremi związek iaki mamy, proporcya między Złotem y Srebrem ieſt iak 1. do 14. ½. circiter; oraz dowodzi, iż w żadnym Kraiu proporcya nie ieſt iak u nas abuſivè wzięta, to ieſt: tak wyſoka, iak zwyczaiem wprowadzona, gdyż ſię znayduie iak 1. do 15. y przeſzło iedney trzeciny.

Zkąd wynika, iż zoſtawuiąc kurs Czerwonego Złł: po Złotych Naſzych Ośmnaście; pozbawieni będziemy Srebra całego w Kraiu bitego w przeciągu mniey niż trzech lat, y zniewoleni do brania Monety naſzych Sąſiadow, choćby też naypodleyſza była.

(a) Uczyni to na Monetę Polſką Złotych 17. groſzy 5. Den: 6.

B.

Uwagi nad Projektem podnieſienia Złotowek do 32. groſzy zoſtawuiąc Czerwone Złote w Cenie 18. Złotych.

PEs Monetarius nieodmienia ſię, poki rowna liczba ſztuk z grzywny feynu według uſtawy ſię wybiia, y poki wartość tych ſztuk nie bywa podwyżſzona; Lecz wybiiaiąc z Grzywny feynu 85. ſztuk, ktorychby 18. na Czerw: Złł: ſzło, albo podnoſząc Złote Warſzawſkiego bicia do 32. gr: wcale *Pes Monetalis* zoſtaie odmieniony, iakie zaś konſekwencye z tego wynikaią, z Pisma tego pokaże ſię.

Podług tey planty *Pes Monetarius* zupełnie ieſt odmieniony, ponieważ Grzywna od Ceny 80. Złotych będzie podnieſiona do waloru 85. ⅓ Złł: albo 80. ſztuk, z ktorych każda ieſt ſzacunku 32. gr.

1mo. Ktoż upewnić może, ażeby mimo przepiſy wſzelkie lud nieprzyzwyczaił ſię poczytać te ſztuki do 32. gr: podnieſione, za Złotowki, y żeby niepowrociły do kurſu wymiany 18. ſztuk za Czerw. Złoty bez względu na wſzelkie uſtawy.

2do. Kto ubeſpieczyć może, że kupuiący kwartę Wina, lub inną iaką rzecz za teraźnieyſzy Złoty, doſtać oney napotym będzie mogł za 30. groſzy. Wielkie do prawdy ieſt podobieńſtwo, iż zniewolony będzie dać Kupcowi ſztukę 32. groſzy wynoſzącą.

3tio. Szlachcic przyuczony brać pewną kwotę Złotych od Kmiotkow ſwoich nie będzie po 30. gr: na Złoty rachował, ale domagać ſię będzie takiey liczby ſztuk 32. groſzy wynoſzących, ile przedtym brał Złotowek. W innym Państwie uniknąćby można tych inkonweniencyi, ale tu rzecz ieſt do wykonania niepodobna, a ztąd nowy ciężar na ubogiego Kmiotka wyniknie. Pan zaś ktoremu ſumnienie uciemiężać poddanych nie dopuści, ſam na tym ſtraci w kupowaniu Towarow; ponieważ Kupiec nieomieſzka ſzacować Towary na ſztuki 32. gr: wynoſzące, ktore za Złote poczyta. Państwo więc na tym mało nader zyſzcze, Obywatel niezawodnie ſtraci, kilku tylko bogaczow korzyść odnieſie.

4to. Rzplita, y KROL, y Panowie przyiąwſzy ten Projekt po 7. od ſta na dochodach ſwoich ſtracą, ponieważ nigdy za 16. ⅞. ſztuk 32. gr: wynoſzących nie kupią tego, co kupić mogli za 18. ſztuk 30. gr: maiących. Chociaż bowiem liczba groſzy taż ſama ieſt w iednym co y w drugim przypadku, iednak cena wnętrzna Maſſy Srebra mnieyſza ieſt w iednym, z tych ſpoſobow rachowania, niż w drugim.

5to. Bankier odbieraiący pewną kwotę Czerw: Złł: po 18. Złł: w ſztukach 32. gr: wynoſzących, ponoſi utratę, muſi przeſyłaiąc albo przekazuiąc gdzie indziey za Granicę tęż Summę zmienić, muſi albowiem wypłacić onę w Złocie, ktore tu kupione po 3. Talery mniey w Cudzych Krajach popłaca, miiam to, iż trudne mu będzie znalezienie Czerw: Złotych przynaymniey w czaſach naſtępuiących za 16. y ¾. ſztuk takowych na 32. groſze podnieſionych.

C.

Uwagi nad Projektem bicia 85. ½ ſztuk z grzywny, ktorych 18. za Czerwony Złoty przyimować należy.

Nie tylko odmiana zupełna *Pedis Monetarii* z tego wynika, ale bez znaczney ſtraty do Exekucyi nie może być przyprowadzony.

1mo. Iż przetapiaiąc grzywnę ſtarych Złotowek przynaymniey 2. grany deceſſu ſię znaydzie.

2do. Ze znowu nowy koſzt 2. Złotych za robotę na każdey grzywnie, co oboie przeſzło 400.000. Złotych wynieſie.

3tio. Jeżeliby Summa iuż wybita 34. Milionow Srebrney Monety, drugi raz miała bydź przebiiana, traciłoby Publicum przez przyczynienie ieſzcze Monety Miedzianey, ktoraby ſię podług proporcyi do teyże Monety Srebrney na koſzta Menniczne więcey wybiiała, a wſzelako 6. Milionow obłożone Miedzi iuż wybitey do pierwſzey proporcyi dawney Srebrney Monety w kraiuby zoſtały, bez żadnego ztąd dla Kraju pożytku.

4to. Ze Maſſa Monet Krajowych zamiaſt zwiękſzenia ieſzcze ſię zmnieyſzy.

5to. Ze każda partykularna oſoba na tym tracić będzie, ponieważ u Kupca niedoſtanie za takich 18. nowych Złotych, co przedtym za dawne 18. kupowała, gdyż w nich mniey Srebra będzie, więc wſzyſtkie Towary do gory poſkoczą.

6to. Nawet w intratach cierpieć będzie, gdyż odbieraiąc pierwey 100. Złotych teraźnieyſzey Monety doſtaie 20. Łotow Srebra; a w tey proiektowaney nowey, tylko 18. Łotow odbierze; więc naturalnie niedoſtanie tyle Towaru iak przedtym, gdyż Kupiec nie na walor dany pieniądzom, tylko na wartość wewnętrzną patrzy.

D.

Uwagi nad Projektem utrzymania Czerwonych Złotych w cenie 18. Złotych, tak żeby Grzywna Srebra dawała Złotych 80.

OKazało ſię wyżey: iż proporcya z takowey ewaluacyi pochodząca wykracza z granić ſprawiedliwości, przez zbyteczne powiękſzenie; y ieſt iak 1. do 15. grzyw: 6. łot: 5. granow.

A zatym tak bardzo przewyżſzaiąc wſzyſtkie od naſzych Sąſiadow przyięte proporcye, ſkutek ten ſprawić muſi: że wſzyſtkie Srebro z Kraju będzie wyprowadzone; wielkie ſzczęście będzie, ieśli puł Złotowſki, y groſze Srebrne zoſtaną, ktore z podleyſzego będąc kruſzcu, y niepodlegaiąc Mennicznemu ważeniu w Kraju pozoſtaną, y iezli Faktorowie podłego zyſku chciwi z nich przeważaiących niewywiozą.

Nie można więc dopuścić, aby ten abuſus trwał dłużey, gdyż dla momentalney tylko niektorym ſzczegulnym Osobom przynieść ſię maiącey korzyści, zupełnie z niego zniſzczenie Polſki wyniknie.

Propozycya więc wprowadzenia tego Projektu w Konſtytucyą koniecznie ma bydź odrzucona, ponieważ ten Projekt ze wſzyſtkich ieſt nayſzkodliwſzy.

E.

RACHUNEK

Wiele Srebro w Piaſtrach z Hollandyi ſprowadzone tu w Warſzawie koſztować będzie.

1000. Grzywien Piaſtrow Wagi Treceńſkiey koſztuie w Amſzterdamie 22. Florenow, 11. Stibrow Banco. - - - efficit	22550. fl.	Hollen-
Prowizya w Amſzterdamie po $\frac{1}{3}$ à Cento eff.	- 75.	derſkich.
	22625. fl.	Hollendr:
250. Florenow Banco, albo 100. Talerow Banco czynią 140. Talerow Hollenderſkich Courant, a 1. $\frac{1}{2}$ p. c. w naſzey Monecie wynoſi Zł: 852. gr. 18. in Summa. - -	77160.	
Unkoſzta, Fracht, awanſe aż do Gdańſka.	168.	$7\frac{1}{2}$.
Aſſurance $\frac{1}{2}$ 1. p. c. - - - - -	1157.	12.
Prowizya we Gdańſku $\frac{1}{3}$. - - -	257.	6.
Courtage albo pośrzedniſtwo Kupieckie 1. pro mille. - - - -	77.	4.
Tranſport z Gdańſka do Warſzawy. -	97.	$7\frac{1}{2}$.
Prowizya za dwa Mieſiące. - -	771.	12.
Summa	79688.	19.
1000. Grzywien Treceńſkich czynią 1052. $\frac{12}{19}$. Grzywien Kolońſkich, ktore będąc 14. $\frac{1}{2}$. proby wynoſzą grzywien Kolońſkich czyſtego Srebra 953. Łutow. 15. $\frac{1}{8}$.		

Porachunek.

954. Grzywien czyſtego Srebra koſztuią Złotych facit Zł. 83. gr. 16. in Circa.	79688.	
Jeżeliby zaś u nas z Grzywny więcey iak 80. Złotych wybito, to y taxa Cudzoziemſkiego Srebra tylą y więcey ieſzcze Złotemi podſkoczy ile nad 80. będzie wynieſiona, iak w naſtępuiącym rachunku ſub litera I. zobaczyć można.		

F.

Uwagi nad Kraiowym Srebrem.

Kiedy ze wſzyſtkich kalkulacyi pokazuie ſię, że Srebro za Granicą kupione koſztuie Grzywna feynu w Czerwonych Złotych 5. bez puł Złotego.

w Monecie.			
Grzywna po 80. Złł. wybita.	po 16. $\frac{3}{4}$.	a Złoty	83. Złł. 20. gr.
	po 17.		84. - - - 27. $\frac{1}{3}$.
	po 17. $\frac{1}{4}$.		86. - - - 4. $\frac{2}{3}$.
Grzywna po 85. Złł. wybita	po 18.		88. - - - 26. $\frac{2}{3}$.

y że od roboty każdey Grzywny, rachuiąc płacę Officyaliſtow Menniczynych, ieſzcze do każdey Grzywny 3. Złł. przynaymniey płacić należy, tak że Grzywna 86. Złł. 20. groſzy, kiedy Czerwony Złoty 16. $\frac{3}{4}$. ieſt taxowany, a kiedy po 18. Złł. 91. Złł. 26. groſzy koſztuie, nim z Mennicy in publicum wychodzi. Więc oczywiſta ta ſtrata, na zawſze z Cudzoziemſkiego Srebra bicia ſpoſob zabrania. Zaczym zważyć należy, aby Mennica, tak z Kraiowey dawney radukowaney Srebrney Monety, iako y z Monet Cudzoziemſkich do Kraiu przez handel wchodzących, a potym przetapianych operacye ſwoie kontynuować mogła.

Dążąc do tego celu trzeba Taxę Srebra, do Mennicy kupić maiącego ſię, tak ułożyć, żeby zagraniczni ie z pożytkiem do ſwoich Mennic wykupować nie mogli. W Hollandyi ſamey koſztuie Grzywna Kolońſka. - - - - - - - 80$\frac{3}{4}$. - - - - - - -
w Wrocławiu Złotem. - - - - - 4. Cz: Zł: y puł, albo
na tameczną Monetę. - - - - 81. Złł: $\frac{1}{2}$.

Więc y nam należy tak Srebro płaciu, żeby Mennica Wrocławſka wykupować nam one nie mogła, ale owſzem Srebro, co do tameczney Mennicy prowadzą, do naſzey przyciągnąć. To ſię nieochybnie ſtanie, kiedy my za Grzywnę feynu w Zagranicznych Monetach będącey bez dyſtynkcyi gatunku Złotem 4. Czerw: Złł: y $\frac{3}{4}$. płacić będziemy, a z Grzywny 80. Złł: wybiiemy; za Talery zaś y Ruble po 4. Czerw: Złł: y $\frac{3}{4}$. dawać będziemy, to ieſt rachuiąc Czerwony Złł: po 16. $\frac{3}{4}$.
za pierwſze - - - - - 78. Złł.
a za drugie. - - - - - 79. Złł. 15. gr.

Upewnić niemal można, że tym ſpoſobem nietylko wſzyſtkie w Kraiu cyrkuluiące Pieniądze, do Mennicy ściągniemy, ale y obcego cożkolwiek nam przybędzie; ieźli zaś taniey taxować Srebro będziemy, albo Czerw: Złoty wyżey podnieſiemy, to y ten ſpoſob iedyny, (ktory ſię ieſzcze zoſtaie w Polſzcze, do kontynuacyi roboty w Mennicy) także odpadnie.

Według tey Planty, na pierwſzym gatunku zoſtanie ieſzcze 2. Złote na robotnika y feynowanie, ktore razem circiter 3. fl. koſztować będzie. Więc ſtraty byłoby tylko Złoty 1. groſzy 20. na Grzywnie, a na drugim gatunku zoſtaie 15. groſzy. Robota zaś tylko pułtora Złotego koſztować będzie, zaczym Złoty ſtraci ſię tylko na Grzywnie.

Należy tedy do wykonania tego Proiektu, aby wſzyſtkie Kaſſy publiczne, złota podług ſpoſobności y potrzeby Mennicy dodawały, aby Mennica tym Złotem łacniey Srebro ſkupować mogła, Mennica za to Złoto nową Monetę do Kaſſy po 16$\frac{3}{4}$. za Czerw: Złł. oddawać będzie.

Monety zaś Zagraniczne wſzyſtkie, ktore do Kaſſy wchodzić będą, także do Mennicy za wzwyż wyznaczone ceny wydane być maią, a nie na żadne inne obrocone expenſa.

Co do ſtraty, ktora ieſzcze na biciu Srebrney Monecie będzie, to ią Miedziana Moneta ad octavam partem wybita kompenſować będzie.

Spoſob ten iedyny ieſt, aby bicie Monety nie uſtało, y ſpodziewać ſię można, że płacąc Srebro wyżey od Sąſiadow, przecięż tyle do Kraiu przybywać go będzie, że publicum, ktory one do Mennicy zanieſie, y Kaſſy, ktore ie tam udawać będą, nic wiele na tym przeinaczeniu tracić będą.

G.

Zdanie Kommiſſyi Skarbu Koronnego w Materyi Monetney.

WEzwana Kommiſſya Skarbowa, na przełożenie Prześwietney Stanow Rzeczypoſpolitey Delegacyi zdania ſwoiego, coby o wnieſioney do tey Izby y iuż uproiektowaney pedis monetarii rozumiała odmianie; taką iaką iey ſtrawione na usługach Skarbowych ośmioletnie poznać dało doświadczenie, czyni remonſtracyą.

Cieſzyćby ſię raczey potrzeba, a nie ſkarżyć, że w oſmym przynaymniey roku, uparte dotąd, a bardziey przyzwyczaieniem, niżeli poznaniem rzeczy rządzące ſię Publicum, przyſtąpiło do poddania ſię, iuż w roku 1766. poſtanowionemu prawu, y że, choć nie wcześnie y ze ſzkodą ſwoią, należyty Kraiowey Monecie przywrociło ſzacunek. Mowię ze ſzkodą ſwoią: bo gdyby zaraz od uſtanowienia pedis Monetarii Czerwone Złote w prawney ſwoiey po 16. Złotych y ⅔ chodziły evaluacyi, nie byłaby ta dobra, Kraiowa, ſrebrna Moneta po większey części wyſzła za granicę. Ktożby bowiem ieździł kilkadzieſiąt mil zmieniać Czerwone Złote do Polſki, gdyby tylko to doſtał za nie, co ony warte? ktożby prożno na to koſzt y fatygę łożył? Ale, iak prędko wiedział, że pięć ſrebrnych groſzy więcey doſtanie, iak wart Czerwony Złoty; co uczyni około ſiedmi od ſta, pobudził ten zyſk Zydow, prożniakow y lichwiarzy do pieniężnego handlu y wyprowadzenia Monety, za źle opatrzoną granicę. Nie Uniwerſał więc Kommiſſyi Skarbowey, ſzczegulnie do Officyaliſtow po Komorach będących wydany, z oſtrzeżeniem, aby w cenie przez prawo uſtanowioney, brali Czerwone Złote; przywiodł do tego Publicum; że w tym czaſie, od kilkoletniego uporu odſtąpiwſzy, przyięło przez prawo wynalezioną wartość Czerwonego Złotego. Bo zkądżeby temu Publicum w tym momencie takie ślepe poſłuſzeńſtwo obwieſzczeniu Kommiſſyi, ktore przez ośm lat, ani na naypoważnieyſze Rzeczypoſpolitey uſtawy, ani na tylokrotnie powtorzone teyże ſamey Kommiſſyi Uniwerſały nie zważało.

Muſi tedy bydź przyczyna, ktora determinowała poſpolſtwo, do zmieniania y brania Czerwonych Złotych w cenie przyzwoitey; w cenie, przez uſtanowienie Monety Kraiowey określoney; ta zaś przyczyna ieſt nie inna, iak niedoſtatek ſrebrney Monety, a niedoſtatku tego zrzodło, nieposłuſzeńſtwo uſtawom Rzeczypoſpolitey. Należałoby więc raczey, uchwycić ten moment, w ktorym uporczywy dotąd, a teraz ſzkodą publiczną do poſłuſzeńſtwa prawu wyćwiczony gmin, zaczyna bydź powolnieyſzym; a niżeli odmieniać prawo w ten czas, kiedy nayſkutecznieyſze onego y naypowſzechnieyſze zaczyna ſię wykonanie.

Ze pes Monetarius Anni 1766. co do proporcyi metallow między ſobą, co do wagi y ligi każdego gatunku Monety ſrebrney, co do porownania proporcyi metallow w Kraiu naſzym, z proporcyą tąż w Sąſiedzkich Państwach zachowaną, ieſt z należytą pilnością poſtanowiony. Na to Kommiſſya Skarbowa dokładnie wykalkulowane pokłada dowody pod tytułem: *Obiaśnienie pedis Monetarii.*

Co do tey propozycyi: *Ze tą ſamą proporcyą między metallami zachowawſzy, ſame tylko gatunki Monety ſrebrney tak poſtanowić, aby oſmnaście Złotych nic więcey iak Czerwony Złoty ieden warte były, to*

E ieſt

wnieyſzych, ktorym danyby był walor groſzy 32. y tak o innych gatunkach Monet do proporcyi. Nowa ta Moneta nie rożniłaby ſię doſyć od dawney; y kurs ten ſpolny obydwoch Monet w Kroleſtwie byłby częſto przyczyną omyłek y ſzkody. Dla uniknienia tey inkonweniencyi ſtałoby ſię nieuchronną potrzebą przetopić y przebić całą Maſſę pieniędzy Srebrnych cyrkuluiących dziś w Kraiu.

Przetopienie to, nie mogłoby bydź bez ſtraty każdego muſzącego oddawać Monetę dawną do Mennicy, gdzie koſzt na przebicie iey trzebaby nadgradzać. Kto dziſiay da do Mennicy Grzywnę Srebra, chcąc za nię Monety, dadzą mu za nię Złotych 78. $\frac{3}{4}$. za *Stempel*; to ieſt: za koſzt Menniczny, odciągaią Złotych 1. $\frac{1}{4}$. Uczyni to trochę więcey iak 1. $\frac{1}{2}$. od ſta. Nowy ten deces, pochodzący z nieuchronnego przetopienia dawney Monety, ponoſiliby Obywatele; a oprocz tego, łożenie koſztu na odwożenie dawney Monety do Mennicy Warſzawſkiey, z wſzyſtkich ſtron Kroleſtwa, powiękſzyłoby ieſzcze tę ſzkodę.

Uwagi te nad proiektowaną odmianą w Monecie Krajowey, zdało ſię przyzwoito przełożyć Prześwietney Subdelegacyi, ażeby widziała y roztrząsnęła iaką uſkutecznienie Projektu tego ſprawiłoby odmianę y deces w fortunach Obywatelow.

H.

Uwagi nad Proiektem bicia Monety z czyſtego Srebra.

NIC do wykonania łatwieyszego nie było nad ten Proiekt w Roku 1764tym aż do Roku 1770. ponieważ ieszcze w Kraiu znaydowała ſię Maſſa doſtateczna Srebrna, ktora feynowana bydź mogła.

Ale w ninieyszym czaſie, wielka rzeczy naſtąpiłaby odmiana, ponieważ bespiecznie twierdzić można, iż w całey Koronie y W. X. Lit: nieznaydzie ſię 50. Millionow w Monecie Kraiowey, y Cudzoziemſkiey, y te ieszcze codziennie umnieyszaią ſię, tak dalece, że podobno 30. ich tylko będzie, nim dzieło przebicia y feinowania Monety wykonane zoſtanie. Takowa zaś Summa ieſt Kapitałem nader szczupłym w porownaniu z liczbą uboższych Obywatelow, ktorym sama tylko Srebrna ſłużyć może Moneta, dla niedoſtatku, tak na znoszenie ciężarow publicznych, iako też na obmyślenie potrzeb nieuchronnych życia. A do tego, chcąc gruntownie y bez zawodu sądzić o propozycyi podaney bicia Monety z czyſtego Srebra, trzeba naſtępuiące dobrze roztrząſnąc uwagi.

Pozwoliwszy na to, żeby ten Proiekt do ſkutku przyprowadzić przed ſię wziętego, należałoby pomyślić o srzodkach, iakieby do tego mogły bydź użyte.

Chcąc, aby Czerwony Złoty do 18. Złotych był przyprowadzony, należałoby z Grzywny czyſtego Srebra bić sztuk naymniey 87. dla dogodzenia, acz ieszcze niezupełnego, proporcyi, między Złotem y Srebrem, ktora w Kraiu ma bydź zachowana. W takowym albowiem razie proporcya między Złotem y Srebrem ieſt iak 1. do 14. Grzywien 2. Łutow 9. Granow.

Ale iak Kraiowe tak y Zagraniczne kanałem handlu przychodzące Srebro nie będzie doſtateczne do wsparcia potrzeb przynaymniey pięciu Millionow Obywatelow, ktorym nigdy prawie niezdarza ſię mieć w Ręku Czerwone Złote, a przeto udaćby ſię potrzeba do Zagranicznego Srebra, dla powiększenia kwoty Monety z Srebra czyſtego bitey. Uważmy ieżeli to do ſkutku może bydź przyprowadzone.

Grzywna Treceńſka kosztuie w Hollandyi 26. Złotych *Courrant* y szacowana ieſt na 2. Grana wyżey nad Probę; Czerwony Złoty w zapłatach bywa przyięty za 5. Złotych albo Florenow, 5. Stybrow, tak że Grzywna Kolońſka Srebra czyſtego przyſtawiona do Warszawy kosztuie przynaymniey 88. Złotych Groszy 26. Czer: Zł: po 18. Złotych ktorych 87. idzie na Grzywnę Srebra czyſtego, zaczym na samym kupnie tracić przychodzi Zł: 1. Groszy 26. $\frac{2}{3}$.

Prawda to ieſt niezawodna, ktorą Bankier każdy znaiący ſię na Kambierſtwie z Hollandyą y handlu Srebra potwierdzić może. Uważyć ieszcze należy że Srebro w Sztabach z Hollandyi zprowadzone nigdy nie przechodzi 15. Łotow y $\frac{1}{4}$. a częſtokroć podleyszey ieszcze ieſt proby, zkąd, pochodzi że ieszcze rafinowane bydź powinno, aby z niego mogły bydź bite Pieniądze rownaiące ſię Hannowerſkim, co nowym ieſt przymnożeniem nakładow.

Więc rachuiąc Srebro Hollenderſkie Zł: 88. 26.
Feynowanie y koszta Menniczne - - 4.
Wypadnie Grzywna - Zł: 92. 26.

Jeżeli zatym zapobiegaiąc temu sztuk Złotych 93. lub 94. z Grzywny bić zechcemy dla obmyślenia potrzebnych nakładow, zapewne

cena Czerw: Zł: przewyższy sztuk takowych 19. lub y więcey, a przeto Ewaluacyą onemu naznaczoną. Zatym zapłata za Srebro Hollenderſkie proporcyonalnie urośnie, tak dalece, iż poprzedzaiące trudności nie wyprzątnione zoſtaną. Możnaby wprawdzie sprowadzić Srebro z Hartzu z Hamburga, lub Wrocławia, lecz w szczupłey kwocie y ſkoro szukane będzie, zaraz cena iego urośnie. Ale y te wszyſtkie trudności ieszcze są drobnieysze, ponieważ większe od nich zoſtaią do uprzątnienia.

Trzeba co dwadzieścia lat odważyć ſię na przetopienie generalne Monety, gdyż Srebro czyſte nader ſię prędko wyciera, w czym pewna tak dla całego Stanu iako y dla każdey w szczegulności Osoby znaydzie ſię ſtrata, tak dalece, iż w przeciągu lat 60. połowa całego uszkodzi ſię Kapitału przez ubytek połowy wagi należytey, nawet bez niczyiego na Swiecie pożytku. Do tego ieszcze na tę nową fabrykacyą Monety będzie należało opatrzyć sposob wyciągnienia od Publicum kosztow, ktore na nią będą potrzebne.

Daremnie niektorzy produkuią ſtare Rzymſkie Pieniądze nie wytarte, gdyż ſię na to odpowiada, że te Pieniądze nie są z feynu bo naywyżey maią 15. Łutow y ½. w sobie probę, a przez to samo są twardziey-sze, powtore ze uſtawnie w Ziemi leżały, nie będąc w używaniu wytrzec ſię nie mogły, na koniec że przeciw iednemu niewytartemu 30. wytartych zawsze pokazać można.

Potrzeba dla tylu Rzemielśnikow sprawi, że Monety do swoich robot używać będą mimo wszelkie zakazy, co w generalney Pieniędzy kwocie wielki uszczerbek przynieſie, kiedy z inąd Maſſa cała Pieniędzy nie dość wielka będzie dla mniey obfitego Materyi doſtarczenia.

Naoſtatek sama robota Menniczna około Srebra czyſtego ieſt nader opieszała, dla powtornego rafinowania, ktore przedſięwziąść należy y dla ubytku Materyi do większych Kosztow przyprowadza.

Z tego więc co ſię dotąd mowiło sądzić można będzie, iak łatwy albo iak niepodobny ieſt do wykonania Proiekt podany bicia Monety z czyſtego Srebra.

I.

MYSLI w Materyi Menniczney. — ODPOWIEDZI na Myśli.

AXIOMATA

1. *Materya Menniczna we wszystkich Krajach, u wszystkich Narodow była zawsze naywiększey wagi.*
2. *Moneta nie iest nic innego, tylko reprezentacya rzeczy y Towarow wszelkich w społeczeństwie ludzkim będących.*
3. *Ta reprezentacya iednak iest idealna y referuie się do wielości Metallow w każdym Kraju.*
4. *Metalle maią między sobą proporcyą według mnogości onych.*

AXIOMATA w pierwszych Artykułach położone żadney niepodpadaią wątpliwości, to tylko dołożyć należałoby.

5. *Metalle z początku wszędzie były dawane, to iest: wybite, czyste, y tak tylko mogą bydź wiernie reprezentuiące.*

Ad Articulum 5tum. Słowo *niemal* dołożyć należy, gdyż tylko z pietnastey y puł proby Srebrna Moneta pierwiastkowa była wybita,

6. *Złoto się dotąd tak utrzymało w Czerwonych Złotych, y dla tego Czerwone Złote osoblivie Hollenderskie są basis proporcyi.*

Ad 6tum. Ze Czerwone Złote Hollenderskie nie są basis proporcyi, tylko mnogość ich, tak iak innego Złota wartość na przeciw Srebra znayduiącego się w Kraiu ustanawia.

7. *Proporcya między Złotem y Srebrem w każdym Kraiu dependuie od gatunku iego handlu.*

8. *Kraie, ktore maią własne swoie kruszcze, mogą wybić taniey Monetę, bo Materyał tam daleko mniey kosztuie.*

9. *Zwyczay mieszania innych Metallow do Srebra iest abusus wszędzie częścią na wydostarczenie Expensow, częścią na zysk Panuiącego, a naywięcey dla tych, ktorzy Mennicą dyryguią.*

Ad 9num. Ze nie tylko zysk przyczyną teraz iest mieszania innych Metallow do Złota y Srebra, ale konserwacya onychże y powszechny zwyczay, ktory wprowadził ten sposob bicia Monety, kray zaś ktoryby go nie używał znaczniey by w tym tracił.

Te Principia przyięte, przytoczone były do Historyi Polskiey in re Monetaria, w ktorey naydoskonaley, y naywspanialey rozrządzić chciał Nayiaśnieyszy KROL JMC od czasu Panowania Swego, co

Przydać ieszcze należy, że Publicum u nas nie płaci Metal przymięszany do Srebra, tylko walor wewnętrzny czystego Srebra na Monecie wyrażony, y że Dozor tak Prześwietney Kommissyi Skarbowey y Menniczney,

dowiedziono Stanem rożnym Monety w Kroleſtwie.

I. in Anno 1762.
II. in Anno 1764.
III. in Anno 1766.
IV. Aż do teraźnieyſzego czasu, że zaś tak chwalebne y zbawienne Intencye J. K. MCI pożądanego nie miały ſkutku, przypiſać trzeba naſtępuiącym przyczynom.

niczney, iako y Probierzow przyſięgłych, od wſzelkiego oſzukania w tey mierze Publicum ubeſpiecza.

Ze Staranie J. K. MCI do uſzczęśliwienia Narodu we wſzyſtkim dążące, *in re Monetaria* nie zupełny odebrało ſkutek rozmaitym przypiſać trzeba przyczynom.

1. *Uſtanowienie* Pedis Monetarii *lepſze od Sąſiadow.*

Pes Monetarius ad Ligam Jmperii w Polſzcze ułożony w niczym lepſzy od tego, ktory w Państwach Auſtryackich ieſt wzięty: Że zaś większego waloru ieſt iak ten, ktory ſię w Państwach Krola Pruſkiego obſerwuie, to z tey przyczyny ſię ſtało, aby kurs podleyſzey Monecie zabronić, ktora rowno z naſzą w handlu kurſuiąc, nie tylko drożyznę w Towarach ſprawowałyby, ale y wiele innym niebeſpiecznym konſekwencyom dałaby okazyą.

2. *Zniżenie Ceny złych gatunkow* 1765. *pod wartość.*

Ze złe gatunki pod wartość były zniżone, nie można o wſzyſtkich w generalności twierdzić, mnogość tychże gatunkow, tak liczna była, że y wymienić y dyſtyngwować ie trudno było, a przeto ſkupuiąc ie do Mennicy, w tak znaczney liczbie, ciężkoby było każdy z oſobna dyſtyngwować, a naymnieyſza w tey mierze omyłka ciężką ſtałaby ſię ſtratą dla Mennicy, wſzakże taxy Srebra w tychże podłych gatunkach będącego przez Uniwerſały Oboyga Kommiſſyi były obwieſzczone, więc ieżeli iaki gatunek Redukcya, nadto tanio taxowała, to przetopienie y płacenie tego gatunku według wewnętrznego waloru y taxy Srebra w oſobnym Uniwerſale ogłoſzone tey mniemaney omyłce zapobiegało.

Jaki zyſk Mennica w tym ſkupowaniu Srebra miała, Księgi Menniczne świadczyć mogą, dowodząc razem, że ten zyſk na koſzta Menniczne obrocony daleki był od zaſtąpienia Mennicznych nakładow; Jeżli zaś Liwranci, iaki zyſk mieli zakupuiąc Monetę redukowaną; Za to Kommiſſya Menniczna, wcale odpo-

odpowiadać nie może, gdyż każdemu wolno było, lub Mennicy, lub Liwrantom swoie Srebra przedawać.

3. *Fundowanie Pedis Monetarii na Srebrze w Kraiu będącym dla zysku kilku Osob, na ten czas arędujących, czyli trzymaiących Mennicę Kontraktem.*

Fundowanie *Pedis Monetarii* z przyczyny iakiegoś zysku upatrzonego nie mogło nastąpić, owszem dowody przeciwnie przeświadczaią, y nawet P. Gartemberg wykonania ułożonego Proiektu, podiąć się nie chciał, aż poki nieotrzymał przyrzeczenia, że przystawieniem Złota ze Skarbow wspierany będzie, że ten *Pes Monetarius* nie z przyczyny zysku partykularnego był ułożony, świadczą częste indemnizacye, ktore J. K. Mć do wykonania pomienionego Proiektu z Kassy własney JMci Panu Gartemberkowi czynić był po wiele razy zniewolony.

Pes Monetarius nadto dobry zysku przynosić nie może, więc zdaie się, że ten Artykuł bardziey do Taxy Srebra wyż wspomnioney referować się powinien. Chyba Liwranci, ktorych się w ten czas dosyć namnożyło, wykupuiąc Srebra od nieznaiącego się na walorze wewnętrznym ludu, zyskać mogli.

Dowodzić ieszcze można, że Mennica zysku ieszcze nie szukała z skupowania Srebra, gdyż Administrator Mennicy Pan Gartemberg z własnego pochopu y swoim kosztem, każdą grzywnę Srebra każdego gatunku Złotym wyżey nad cenę płacił, aby wyprowadzeniu Srebra z Kraiu, tym zapobiegł sposobem. Nayiaśnieyszy Pan zaś pułtora procentu temuż płacił z swoich dochodow, aby iak naywięcey Srebra Kraiowego do Mennicy mogł przysposobić.

4. *Zyski na Rafineryi.*

Nikt wątpić nie może, że są zyski na Rafineryi, ale przytym zważyć trzeba, że Publicum do tego zysku ledwo w cząstce się przyłożyło swoią stratą, ale bardziey KROL JMć, gdy od każdey grzywny feynowaney cztery Złote Entreprenerowi płacić obowiązał się 606359. Grzywien nieczystego Srebra feynowano, z ktorych 148669. Grzywien czystego Srebra wydobyto, od ktorych

KROL Jmć po cztery, a po tym po trzy Złote od feynowania płacił, więc tylko Publicum traciłoby pozostałą Miedź to iest 457690. Grzywien, ale y tych Entrepreneur niezyskuie.

1. Dla tego, że Miedź w Monecie z Srebrem zmieszaną Publicum użyć nie mogło.

2. Ponieważ przynaymniey z tey Kwoty dwakroć sto tysięcy Grzywien w Feynowaniu w zuzle y dym się obrociło.

3. Ponieważ taż sama pozostała Miedź znowu służyła na dodatek do feynowanego Srebra.

4. Ponieważ Administrator według Kontraktu znaczną część tey Miedzi do Percepty J. K. Mci wrachował, że zaś na tych czterech Złotych ktore brał od feynowania Grzywny profitował, to za to budynki, Machiny, y inne koszta więcey iak sto tysięcy Złotych wynoszące, oprocz expensy feynowania na siebie bierze y na Gruncie bez szukania żadney nadgrody zostawuie.

5. *Zyski na legowaniu.*

Zyski na Legowaniu Liwrantom są pożyteczne, a Mennicy szkodliwe, gdyż Srebro nad Taxę przez to płacić musi Kommissya Skarbowa, ktora sama iako Liwrant do Mennicy Pieniądze redukowane posyłała, wyświadczyć może iaki znaczny z tego miała pożytek, ktory żadney Osobie partykularney nie może bydź zabroniony. A to legowanie tym się dzieie sposobem, biorą się dwa lub 3. gatunki podleyszego Srebra, ktore się mniey płacą, a dodaie się trzeci przednieyszy do tey Proporcyi, że cała Massa składa Probę wyższą, ktorą Mennica wzaiem wyżey płacić według Taxy musi.

6. *Zyski na Miedzi darmo wziętey przetopienia wszystkich złych Gatunkow.*

W Przetopieniu Monety żadna Miedz oddzielać się nie może tylko w rafineryi, iak się ta Miedź obrociła, wyżey w Odpowiedzi na Artykuł piąty pokazało się.

7. *Zakupienie Srebra Zagranicznego drożey iak wybite.*

Srebro Zagraniczne po ośmdziesiąt y dwa Złote w ten czas płacone, pierwsi Entreprenerowie sprowadzili dla zadosyć uczynienia swemu Kontra-

kto-

ktowi, ktory z Grzywny Srebra 84. y ½. Złotych wybić naznaczył, a Czerwony Złoty na 18. Złotych ustanowił. Mogli więc oni Srebra z Hollandyi sprowadzać, ale drugi Entrepreneur ktory to Srebro ponich ieszcze nie wybite obiął, biiąc po 80. Złotych z Grzywny sam naturalnie na tym szkodować musiał, po tym zaś mało co, albo nic takiegoż Srebra z Hollandyi niesprowadzał.

8. *Niepodobieństwo Kontynuowania wybicia teraźnieyszey Monety.*

Rzecz pewna, że nie można bez znaczney straty kontynuować wybicie teraźnieyszey Monety, poki Czerwony Złoty na 18. Złotych utrzymywać się będzie, ieżeli zaś według Uniwersałow na 16. y ½. Złotego Czerwony Złoty w Kursie się utrzyma, to iawnie Mennica dowodzić może, że pracy swoiey nie przerwie.

Na opisanie skutkow pochodzących z tegoż ułożenia takowa daie się Replika.

1. *Umnieyszenie wszystkich Maiątkow choć idealnych.*

Maiątek idealny nie iest Maiątkiem, kupiłże kto więcey Towaru za 36. bąkow przedtym mniemanych Złotych, iak teraz za 18. Złotych w Warszawie bitych.

2. *Wyprowadzenie Srebra za Granicę.*

Srebro za Granicę wychodziło y exportowane zawsze będzie, poki Czer: Złoty w tey Monecie 18. Złotych szacowany będzie, y poki ta mimo Prawa domyslna Ewaluacya nie będzie poprawiona.

3. *Zamieszanie w Kontraktach y nieskończone Sprawy między Obywatelami.*

4. *Niesprawiedliwość uczyniona Dłużnikom przez Konstytucyą 1766. gdy byli przymuszeni dopłacić 5. srebrnych groszy na każdym Czerwonym Złotym Kredytorom swoim.*

Materye te po części na Seymie agitowane y ułożone, po części Dekretami stwierdzone iuż naszym Dyskwizycyom nie podlegaią, iednak tyle zdaie się, że można tu powiedzieć, iż kiedy in Anno 1766. tak wielki rygor na zadłużonych wywarto, że pięć groszy srebrnych na każdym Czerwonym Złotym tracić musieli, lubo Prawa, iakie stanie przy przetopieniu Monety przewidzieć nie mogli, tym bardziey teraz ci, ktorzy po Prawach 66. & 8. iednak opisali się dobrowolnie, że pożyczone Summy wracać będą, rachuiąc Czerwony Złoty po Złotych 18. ci mowić powinni ad tenorem obligow swoich długi wy-

płacać, bo wiedzieli o Prawie, & volenti non fit injuria.

5. Podwyższenie Czerwonego Złotego nad wartość wewnętrzną.

Ktoż to podwyższenie uczynił? Publicum, Prewencya, zwyczay rachowania po 18. Złotych, zamieszania Kraiowe, Jnertia Legum, a nie walor wewnętrzny Monety srebrney.

6. Nagły upadek tegoż Złota, ktory się dzieie przez to, że iuż mało Srebra w Kraiu zostaie.

Szczęśliwszy byłby Kray, gdyby zaraz z początku Złoto, ktore teraz przez niedostatek upadło, w teraźnieyszey cenie się było utrzymywało, nie zażyliby go Lichwiarze na wykupienie naszey Monety. Względem zaś podania *sposobow polepszenia*, te się przekładaią uwagi.

1. Co do Złota, naśladować inne Kraie, a dać swoim Czerwonym Złotym kilka groszy miedzianych więcey wartości.

Nie szkodziłoby ten przed się wziąść sposob, do przydania kredytu Czerwonych Złotych w naszey Mennicy wybitym, lecz ciężki z tey Frakcyi wynikaiący rachunek nie użytecznym go uczyni, tym bardziey, że nikt na miedziane grosze u nas (iak w Austryi) na Graycarki nie rachuie. Trzebaby tedy Czerwone Złote groszem srebrnym podnieść, coby było nadto, albo z tey samey przyczyny na 23. Karaty y 7. groszy, tak iak Kremnickie, nasze Czerwone Złote wybiiać.

2. Srebrne Monety wszystkie przykładem Grekow, Rzymianow, y ieszcze do tych czas Kraiu Papieskiego wybić z czystego Srebra, oświadczaiąc Publico, iaka proporcya się przyimie między Złotem y Srebrem, y wiele się daie mniey Srebra, iak Złota, dla utrzymania kosztow Mennicy.

Sposob ten byłby dobry w innym czasie, y w inney Pozycyi, niżeli iest ta, w ktorey się znayduiemy; lecz trudno o dostanie srebra czystego, koszt feynowania tak za nader wysoko Zagranicznego srebra, miękkość Metallu, ktory się prędko wyciera, y ktorego przynaymniey, połowa bez niczyiego pożytku w przeciągu 60. lat ginie.

Szala handlu, ktora u nas mocno szwankować zaczyna, a zatym Remessy za to srebro trudnieysze czyni, są to przyczyny, dla ktorych od Exekucyi takowego Proiektu wzbraniać się należy.

Na utrzymanie takowego z samego feynu ułożonego Pedem, potrzebaby osobnego Podatku na ustawiczne odnawianie Monet y w stęplu swoim startych, y w wadze umnieyszonych, tak iak się w Anglii dzieie, lubo tam ieszcze nie zupełnie z fein biią Monetę, tylko że iuż bliższą fein od naszey. Negatur

gatur zaś, żeby Papiefka Moneta była z fein.

3. *Dogadzaiąc Publico y zwyczaiowi wybić w tey proporcyi 18. kawałkow Srebrnych reprezentuiących Czerwony Złoty.*

Dogodzić Publico należy, kiedy to Publicum rzeczy, ktore bez fzkody Kraiu bydź mogą wyciąga, ale częftokroć to Publicum pożytek fwoy aktualny y partykularny ma, tylko przed oczami, a ftratę, ktora wyniknąć dla Kraiu za czafem może, nie przeminie.

4. *Podnieść do czafu Roku lub więcey teraźnieyfze Złotowki do 32. grofzy, po ktorym terminie, znowu zniżone do 30. grofzy, będą mufiały wrocić fię do Mennicy na przetopienie.*

Operacye podwyżfzenia teraz złotowek do 32. grofzy, a potym zniżenia ich do pierwfzey ceny, wcale do Exekucyi podobne fię nie zdaią, a przytym, że do wykonania ktoregożkolwiek Proiektu, wcale nie fą potrzebne, łacno dowieść można, ale że to obfzerney potrzebowałoby Demonftracyi, więc do dalfzey Dyfkwizycyi (ieżeli rzecz wyciągać będzie) odkłada fię.

Gotowe iednak fą do tego kalkulacye, tu tylko tyle fię powie, że gdy nayiaśnieyfze, naynieodbitfze Operacye Menniczne w tym Kraiu zawfze fą trudne, y niezmiernym fufpicyom podlegaią, za to iedynie kiedy fą nowe, tym barwdziey to podniefienie złotowek nad prawdziwy ich walor, a potym w Rok fpufzczenie onych niezmazaną żadnym Argumentem cechę nieprawości y zdrady ponofiłyby w umyflach prawie wfzyftkich bez excepcyi Obywatelow, a przeto dyfkredytu, turbacyi, y umartwienia niezliczonych, byłyby krynicą.

5. *Miedź wybić zawfze w ofmey części frebra według Konftytucyi 1766.*

Kofzta Menniczne, a przynaymniey płaca Officyaliftow w Exekucyi bądź ktoreykolwiek Planty zawfze u nas przenofić będzie pożytek z Mennicy frebrney pochodzić mogący na Miedzi, więc tę ftratę odzyfkiwać należy.

Okażą fię z takowego uftanowienia.

1. *Ufność Narodowa w takowey Monecie.*

Ufność Narodowa iedynie na odmienności ftałey raz przyiętego Pedefu, tandem ugruntuie fię w tey materyi.

2. *Kredyt wfzędzie za Granicą.*

Nafz kredyt za Granicą co do Monety bez tego ieft, bo znaią, że ią dobrą biiemy, y że żadnych fobie fzpetnych zyfkow nie pozwalamy. To zaś iedną opiniią dobrą w tym punkcie u nas umnieyfzałoby za Granicą, gdyby poftrzeżono, że łatwi iefteśmy do odmian.

3. *Beſpieczeńſtwo, że żaden Sąſiad Srebra za Złoto wykupić nie może.*

4. *Rowna pewność, że żadne fałſzowanie Monety naſtąpić nie będzie mogło, gdy na całe czyſte ſrebro bardzo łatwe ſą proby.*

5. *Bicie uſtawiczne takowey Monety nieomylne nietylko z przetopienia teraźnieyſzey Monety kurſuiącey w Kraiu, ale też zakupienie zagranicznego w Czerwone Złote.*

Kiedy proporcya między złotem y ſrebrem doſkonale w ſzacunku, każdego gatunku pieniędzy będzie rachowana, to tym ſamym podobieńſtwo wykupienia oney przez zagranicznych wyniknie.

Spoſob naypewnieyſzy zapobieżenia ſkutecznie fałſzowaniu Monet ieſt bezwątpienia bicie z czyſtego ſrebra, lecz trudności, ktore z tego bicia wynikaią, tak liczne ſą, że ten iedyny pożytek przeważaią, doświadczenie zaś pokazało w przeſzłym Roku, że fałſzowanie takie, iakie na końcu oſtatniey Niemieckiey woyny zburzyło naſzą Monetę, nie może udać ſię drugi raz, ponieważ y moc Woyſka y wſzyſtkie ſztuczne zabiegi w Wielkiey-Polſzcze nikogo ani przymuſić mogły ani omamić, y złe ſamo ſiebie cofnąć muſiało, kiedy nietylko Szlachcic, ale Mieſzczanin y Chłop każdy ledwie nie iak Probierz rozeznywać umiał prawdziwą Polſką Monetę od fałſzowaney, y tę fałſzywą odrzucał, albo na puł ceny dobrey zniżał.

Bicie uſtawnie Monetę w rowney zawſze y wielkiey liczbie, lubo nie maſz iſtotnie konieczney potrzeby, iednak żeby przecię nie uſtała nigdy, wcale doſyć będzie, gdy poprawi ſię ieſzcze ten błąd do tych czas dobrowolny, ktory zamiaſt oſmego groſza miedzianego za ſiedm ſrebrnych dwunaſtey tylko od nieiakiego czaſu bić pozwala.

K.

Strata iednakowa, ktorą odmienienie *Pedis Monetarii* ciągnie za sobą w Intratach Obywatelſkich wybieranych bądź Monetą, bądź Złotem.

W Obiaśnieniu Pedis Monetarii *uſtanowionego Konſtytucyą Roku* 1766. czytanym przed Prześwietną Subdelegacyą na dniu 7. *Praſ:* pokazano ieſt, iaką ſtratę dla Obywatelow ciągnie za sobą, Uproiektowana odmiana w Monecie Kraiowey szczegulnym końcem podnieſienia Czerwonego Złotego do Zł: 18. Widzieć w uwagach tych, iż iakimkolwiek sposobem doszłaby ta odmiana do ſkutku, zawszeby sprawiła spodlenie Monety Kraiowey, a ztąd ſtratę w dochodach Obywatelow. Zda ſię, iż potrzeba ieszcze pokazać, że dochody te w zamienieniu Monety na Złoto, ponoſiłyby tę ſamę ſtratę Obaczmy naypierwey iak ſię wybieraią wszyſtkie intraty.

Intrat Ziemiańſkich, pochodzących z Dobr, bądź ze Wſiow, bądź z Miaſteczek &c. ſą naſtępuiące zrzodła.

Czynsze Pieniężne, z ktorych wchodzą gotowe Pieniądze.

Karczmy lub domy szynkowne, z ktorych przychodzi także gotowizna.

Kreſcencya, przy ktorey należy kłaść wszyſtkie produkta wieyſkie, ktore prowadzić trzeba do Miaſta dla ſprzedania ich na targu.

Z żadnego z tych Zrzodeł intrata nie przychodzi razem, ale wybiera ſię cząſtkami, a zewsząd przychodzi naywięcey w Monecie.

Czynſze w Miaſtach, Miaſteczkach, y Czynſze po Wſiach, ſkładane naywięcey bywaią Monetą. Rolnik nie płaci tak Czynſzu na Pana, iak Pogłownego lub Hyberny na Zołnierza, tylko Monetą. Dochody te, tak prywatne iak publiczne, od pierwszey ręki płacone ſą Monetą.

Prowenięncya z *Szynku* przychodzi także od pierwszey ręki Monetą; y wchodzi tak, bądź do Karczmarza gdzie ieſt Szynk Pańſki, bądź do Arendarza gdzie Karczmy chodzą Arendą. Lud poſpolity, ktory naywięcey ſię dokłada do tey intraty nie piie za Złoto, ale za Monetę Srebrną albo Miedzianą.

Zboże na Targach przedaie ſię po wielkiey części Monetą. Inne Bogactwa Wieyſkie, tak polne iako Folwarczne, ogrodowe, leśne &c. (c) wszyſtko to, prowadzone ze Wſiow do Miaſt, przedaie ſię na Targach po większey części za Monetę.

Naypierwſzy wlewek Intrat Ziemiańſkich pochodzący z zamiany Towarow Wieyſkich na Pieniądze, przynoſi tedy naywięcey Monety.

Gdyby kto wybraney tak Intraty ſwoiey miał Monetą ſamą, a Monetą dziſieyſzą 8000. Złotych, iakich każde ſztuk 80. trzyma Grzywnę Srebra, iawno ieſt, iż ſumma ta, w Monecie teraźnieyszey, przynoſi mu 100. Grzywien Srebra.

 Gdy-

(c) Bogactwa te ſą Kury, Kurczęta, Kapłony, Gęſi, &c. y Jayca, Woły, Krowy, Cielęta, &c. y nabiał, mleko y ſer, Barany, Jagnięta, &c. Wieprze, &c. ważywa Ogrodowe &c. Owoce z Sadow, Drzewo na opał, na Budowlą &c. &c.

Gdyby kto też ſame czynſze, tęż ſamę Arendę Karczemną &c. ſłowem tęż ſamę intratę odebrał w proiektowaney Monecie koniecznie lekcieyſzey, y iakieyby dopiero ſztuk 85. $\frac{1}{3}$. trzymały Grzywnę Srebra, iawna ieſt rzecz także iż temu taż sama Summa Zł: 8000. wybrana nową Monetą nie przynioſłaby Srebra, tylko Grzywien 93. $\frac{1}{3}$. albo Grzywien 93. Łotow 5. $\frac{1}{3}$. y traciłby Srebra Grzyw: 6. $\frac{2}{3}$ albo Grzyw: 6. y Łot: 10. $\frac{2}{3}$.

Na tey samey tedy, co do liczby 8000. Złot: Pol: intracie, byłoby za odmienieniem *Pedis Monetarii*, iſtotney ſtraty 6. Grzywien y Łotow 10. $\frac{2}{3}$. Srebra. Szacuiąc Srebro to na Monetę dziſieyſzą wynieſie ſtraty Złot: dziſzeyſzych 533. gr: 10. na ośmiu tyſiącach. Jak w Srebrze, tak w Monecie, wyidzie to zawſze procentu 6. $\frac{2}{3}$. to ieſt bliſko 7. od ſta ſtraty.

Obaczmy teraz czyliby proiektowana odmiana *Pedis Monetarii* y podnieſienie Czerwonego Złotego do Zł: 18. przynioſło rożność iaką względem dochodow w Złocie, albo nie?

Kto z Intrat ſwoich zbierze dziſiay Zł: Pol: 8000. w Monecie teraźnieyſzey, ieżeli doſtać chce Złota za tę Monetę kupuiąc Czerwony Złoty po Zł: 16. $\frac{3}{4}$. będzie miał, za 8000. Zł: Czerwonych Złotych 477. Zł: 10. $\frac{1}{4}$. Monety dziſieyszey.

Ktokolwiek w przyſzłym czaſie zebrałby tęż ſamę Summę Złot. Pol: 8000. w Monecie proiektowaney, ieżeli doſtać zechce Złota za tęż Monetę, kupuiąc Czerwony Złoty po Złot: 18. będzie miał, za 8000. Zł:, Czerwonych Złotych tylko 444. Zł: 8. Monety nowey. Wymieniaiąc Monetę tę za Złoto, będzie miał Czerw: Złot: 33. y Złot: kilka mniey iak dziſiay. W tey ſamey Summie 8000. Złot: Pol: mianey w Monecie, będzie tedy miał mniey Srebra, Grzywien 6. Łotow około 6. a w mianey w Złocie będzie miał mniey Czerw: Złotych 33. Wyidzie to, tak Monetą, iak Złotem, na bliſko 7. od ſta ſtraty corocżney pochodzącey z odmiany *Pedis Monetarii*. Prawda ta ieſt w rzędzie prawd, ktore ſię rachunkiem dowodzą, y o ktorych wątpić nie można.

Tę ſamę ſtratę ponoſiłby Kredytor każdy Summ danych w Monecie. Kto pożyczył komu ſummy Złot: Pol: 8000. Monetą dziſieyſzą, a podnioſłby ią Monetą uproiektowaną, traciłby na Kapitale około 7. od ſta. Jeżeli ſummę zoſtawi daley na Prowizyi, będzie tracił na Prowizyi także około 7. od ſta.

Kiedy, za zmnieyſzonemi iuż przez nowe Prawo Delegacyine Prowizyami na 5. od ſta od Kapitału 8000. Złot: Pol: wezmie kto Monetą dziſieyſzą Prowizyi Złot: 400. ma w iſtocie 5. Grzywien Srebra. Kto w przyſzłym czaſie, tę ſamę Prowizyą Złot: 400. brałby Monetą proiektowaną, nieznalazłby w tey Prowizyi tylko Grzywien 4. $\frac{176}{256}$. albo Grzywien 4. y około $\frac{2}{3}$. Srebra. W nowey Monecie nie miałby tylko walor 373. Złot: 20. gr: Monety dziſieyſzey. Na każdym ſtu Złotych traciłby Złot: 6. gr: 20. to ieſt wſzędzie bliſko 7. od ſta.

Zamieniaiąc na Złoto Złotych 400. wziętey w Monecie dziſieyſzey Prowizyi, mieć będzie za tę Monetę Czerwonych Złot: 23. y fl. 14. $\frac{3}{4}$. teyże Monety dziſieyſzey. Zamieniaiąc za Złoto Złot: 400. nowey Monety, nie miałby za nie, tylko Czer: Złot: 22. y fl. 4. nowey Monety.

Stra-

Strata iednakowa w Intratach za odmianą *Pedis Monetarii*, chociażby Nowa Moneta bita była z Srebra czyſtego.

PRoiektowana Moneta nowa, bić miana z Srebra czyſtego, ktoreyby z Grzywny takiego Srebra bito Złotych 85. $\frac{1}{3}$. nie tylko nie byłaby lepsza od Monety dziſieyſzey bitey ad *Pedem Monetarium* według Konſtytucyi Roku 1766., ale też byłaby od niey mniey dobra.

Dobroć Monety nie zawiſſa od czyſtości Srebra, ale od utrzymania w niey waloru wewnętrznego w ktorym ieſt uſtanowiona. Dziſiay Złotowki naſze nie ſą z Srebra czyſtego. W Złotowkach tych Srebro ieſt tylko Proby 8. $\frac{2}{3}$. to ieſt Proby bliſko Dziewiątey; (d) ale w ſztukach 80. tych Złotowek, znayduie ſię Srebra czyſtego Grzywna iedna. (e)

Gdyby z grzywny Srebra czyſtego, według wnieſienia uczynionego na Seſſyi Subdelegacyiney Die 8. præſ: wybiano Złotowek 58. $\frac{1}{3}$. Grzywna Srebra czyſtego nieznaydowałaby ſię tylko w Złotowkach 85. $\frac{1}{3}$. y każda z tych Złotowek trzymałaby kilką Granami (około 4.) mniey Srebra iak Złotowka dziſieyſza. (f)

Rożność ta kilku Granow Srebra, umnieyſzyłaby Złotemu naſzemu waloru wewnętrznego, ktory ma dziſiay, y uczyniłaby go tańſzym. Złoty nasz, iakim go uſtanowił *Pes Monetarius* Roku 1766. wiart ieſt groszy 30. Złoty naſz nowy choć bity z Srebra czyſtego, wartby był tylko groszy 28. y byłby dwiema groſżami mniey wart iak Zł: dziſieyſzy.

Z ſtraty tey, dwoch groſzy na Złotym każdym wynika, na Złot: 80. ſtrata groſzy 160. albo Złot: 5. groſzy 10. a na Złotych 100. ſtrata groſzy 200. albo Złot: 6. gr: 20. to ieſt ſtraty około 7. od ſta.

Dzieląc Grzywnę Srebra na ſztuk 85. $\frac{1}{3}$. ktoreby zwano Złotowkami Polſkiemi, czy Złote te będą z Srebra czyſtego, czyli nie, ſtrata na odmianie *Pedis Monetarii* będzie zawſze 7. od ſta, w wszelakich dochodach.

Oprocz tego, bicie iakieykolwiek nowey Monety rożney w Wartości wewnętrzney od teraźnieyſzey, ciągnie za sobą przetopienie wſzyſtkiey Monety cyrkuluiącey dziś w Krolestwie, coby było z nową ſzkodą dla Obywatełow, iak ſię to pokazało w Obiaśnieniu *Pedis Monetarii*.

Trudność w wykonaniu bicia Monety z Srebra czyſtego, y inkonweniencye nowe ktoreby wynikały z uſkutecznienia nawet wykonania tego, wzięła przed ſię Kommiſſya Jego Krolewſkiey Mci Menniczna przełożyć Prześwietney Subdelegacyi.

I L.

(d) Probę rożnych gatunkow, albo specierum, Monety dziſieyſzey, widzieć można w Konſtytucyach Seymu 1766. Tit: uſtawa waloru y Kurſu Menet pag. 19.

(e) Złotowek tych ſztuk 43. $\frac{1}{3}$. ważą Grzywnę Kolońſką; a ſztuk 80. trzymaią Grzywnę tąką Srebra czyſtego. Złotowek 80. ważą Łotow 29. $\frac{7}{13}$. w liczbie tey Złotowek ieſt Srebra Grzywna 1. albo Łotow 16. a miedzi Łutow 13. $\frac{7}{1}$.

Wartości tey Monety dziſieyſzey można doświadczyć kazawszy ſtopić y faynować Złotowek ſztuk 80.

(f) Grzywna Menniczna dzieli ſię, według podziału Francuſkiego, na Granow 4608. Dywiduiąc tę Summę przez 80. przyidzie, na Złoty ieden teraźnieyſzy, Srebra czyſtego Granow 57. $\frac{48}{80}$. albo trochę więcey iak 57. $\frac{1}{2}$.

Dywiduiąc też Summę Granow, na 85. $\frac{1}{3}$. przyidzie na Złoty nowy bity z Srebra czyſtego, Srebra tego Gran: 54. to ieſt mniey 3. $\frac{1}{2}$.

Rożność ta 3. $\frac{1}{2}$. Granow Srebra, czyni Złoty nowy tańſzy 2. groszami.

L.

RESULTATUM TABELLOW

Okazuiące proporcyą między Złotem y Srebrem wyrachowaną iak nayściśley, kiedy Czerwony Złoty płaci ſię po Złotych 16. $\frac{3}{4}$

Z Grzywny Złota czyſtego wagi Kolońſkiey biią w Hollandyi Czerwonych Złotych ſztuk 68. $\frac{20}{47}$. W Mennicy Warſzawſkiey z Grzywny Srebra czyſtego biią Złotych 80. płacąc Czerwony Złoty po Złotych 16. $\frac{3}{4}$ Grzywna Złota czyſtego wynieſie Złotych 1146. gr. 3. ſzeląg: 2. $\frac{23}{47}$, dywiduiąc tę Summę przez 80. proporcya między Złotem y Srebrem wyidzie iak 1. do 14. $\frac{307}{940}$. to ieſt za Grzywnę Złota czyſtego, daie ſię Srebra czyſtego Grzywien 14. łotow 5. Granow 4. $\frac{14}{235}$.

Proporcya między Złotem y Srebrem, kiedy Czerwony Złoty płacił ſię po Złotych 18.

Z Grzywny Złota czyſtego wagi Kolońſkiey, wybiiaią w Hollandyi Czerwonych Złotych ſztuk 68. $\frac{20}{47}$. z Grzywny Srebra Feynu wybiiaią w Mennicy Warſzawſkiey Złotych 80. płacąc Czerwony Złoty po Złotych 18. dawano za Grzywnę Złota Złotych 1231. gr. 19. ſząląg: 2. $\frac{17}{47}$. diwiduiąc tę Summę przez 80. proporcya między Złotem y Srebrem wychodzi iak 1. do 15. $\frac{93}{235}$. to ieſt za Grzywnę Złota dawano Srebra Grzywien 15. Łotow 6. Granow 5. $\frac{229}{235}$. to ieſt Granow prawie. 6.